

Metnin Yazılı Algılama ve Açıklaması Üzerine Program Oluşturmanın Tematik Temeli

Kamala Kerimova¹

APA: Kerimova, K. (2025). Metnin yazılı algılama ve açıklaması üzerine program oluşturmanın tematik temeli. *Abant Journal of Translation and Interpreting Studies*, 3(2), 101-110.

Öz

Son yıllarda Türk devletinin aktif uluslararası faaliyetleri dünya toplumuna katılımı ile karakterize edilmiştir. Ülkede eğitim ve bilim de dahil olmak üzere toplumsal yaşamın tüm alanlarında niteliksel değişiklikler gerçekleştirilmektedir. Bu değişiklikler Avrupa ve dünya standartlarına ulaşmaya yönelik olup, eğitim sisteminin yapısının kapsamlı bir şekilde geliştirilmesini ve demokratikleştirilmesini amaçlamaktadır. Türkiye 2001 yılında Bologna Süreci'ne katıldı ve bu da yükseköğretimin önde gelen Avrupa ülkelerinde başarıyla kullanılan en etkili modele geçiş yapmasına olanak tanımaktadır. Toplumun Rusça ve diğer yabancı dilleri bilen geniş profilli uzmanlara olan ihtiyacı bariz ve tartışmasızdır. “Rus dilbilgisi”, öğrencilerin genel eğitim ve mesleki seviyesini yükseltir, dünya kültürel zenginliğine erişimi ve geleceğin çevirmeninin kişiliğinin kendini geliştirmesini sağlar. Mütercim ve Tercümanlık bölümü’nün 4. Sınıf öğrencileri için Metnin Yazılı Algılama ve Açıklaması dersi, Rus dilini yazılı olarak kullanmada akıcılığı ve özgüveni geliştirmeyi amaçlamaktadır. Öğrenme, etkileyici okuma ve yazma becerileri, sunum ve tartışma tekniklerindeki en son teknolojik ve akademik gelişmelerin kombinasyonu sayesinde, öğrenciler bilgileri yeterli bir şekilde algılayabilir ve yazılı olarak ifade edebilirler. Ayrıca, öğrenciler farklı araştırma ve uygulama ödevi üsluplarını anlayabilir ve not alabilir, deneme hazırlayabilir, dönem ödevi ve final ödevi yazabilirler. Metinle çalışma tekniklerini öğretmek, öğrenme becerisinin temelini oluşturmak, metni yazılı olarak algılama becerisini geliştirmek, en önemli didaktik görevlerden biridir. Öğrencilere metni doğru, incelikli ve derin bir şekilde anlamayı öğretmek, onları yaratıcı algılamaya (yorumlamaya) teşvik etmek, bu çalışmada öğretmenin ilk görevlerinden biridir. Mevcut yöntemler temel olarak okuma becerisinin geliştirilmesine odaklanmış ve öğrencilerin edebiyat eğitimi yönüne daha az önem vermiştir. Bu durum, öğrencilerin yazılı metnin analizinde zorluklar yaşamasına yol açmış ve şu anda da açmaya devam etmektedir: metnin anlamını, ana fikrini vurgulamayı vb. Bu sorunun güncelliği, “Metnin Yazılı Algılama ve Açıklaması Üzerine Program Oluşturmanın Tematik Temeli” konusu olarak seçilmesine neden olmuştur. Konuyla ilgili amacımız var olan çalışmaların eksik yönlerini gidermek ve bu ders için yeni, modern gereksinimlere uygun bir Program oluşturmaktır: a) yazılı metnin bilinçli bir şekilde algılanması sürecinde öğrenme amaçlı okuma yöntemlerinin belirlenmesi ve tanımlanması; b) bilinçli yazılı metin algısının oluşmasında öğrenme amaçlı okuma uygulamasının deneyimlerinin genelleştirilmesi. Söz konusu programın temel özellikleri arasında sunulan materyallerin uygulamaya yönelik ve iletişimsel nitelikte olması yer almaktadır. Programın pratik yönü, bu aşamada öğrenme, etkileyici okuma, yazma becerilerinin ve yeteneklerinin sınırlı ve dikkatle seçilmiş bir dil materyali üzerinde geliştirilmesiyle sağlanır. Bu çalışma ortaöğretimi Türkçe almış öğrencilerle çalışan öğretmenlere yöneliktir. 45 saatlik sınıf çalışması için tasarlanmıştır. Konu sayısı Mütercim ve Tercümanlık bölümünde pratik Rusçaya ayrılan saatlere göre uygulanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Metnin yazılı algılama ve açıklaması, Rusça konuşma becerileri, konuşma kültürü, mesleki nitelikler, Rus edebi dili

Thematic Basis for the Development of a Program for Written Comprehension and Presentation of the Text

Abstract

In recent years, it has been characterized by active international activities of the Turkish state and its participation in the world community. Qualitative changes are taking place in the country in all areas of social life, including education and science. These changes are aimed at achieving European and world standards and aim to comprehensively improve and democratize the structure of the education system. Turkey joined the Bologna Process in 2001, which allows higher education to transition to the most effective model successfully used in leading European countries. Society's need for high-profile specialists who speak Russian and other foreign languages is obvious and unquestionable. Knowledge of the Russian language raises the general educational and professional level of students, provides access to the world cultural richness and self-development of the personality of the future translator. The Written Comprehension and Presentation of the Text course for 4th grade students of the Department of Translation and Interpreting aims to develop fluency and confidence in using the Russian language in writing. Through a combination of the latest technological and academic developments in learning, impressive reading and writing skills, presentation and discussion techniques, students are able to adequately comprehend and express information in writing. In addition, students can understand and take notes on different styles of research and practice assignments, prepare essays, write term papers and final papers.

Araştırma Makalesi (Research Article)

Sisteme yüklenme tarihi (Submitted on): 05.07.2025

Kabul tarihi (Accepted for publication on): 21.08.2025

¹ Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü (Bolu, Türkiye), e-mail: sadirzadekerimova@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2321-3864>

Teaching techniques for working with texts, establishing the basis for learning skills, and developing the ability to comprehend texts in written form are among the most important didactic tasks. Among the main features of this program is that the materials presented are practical and communicative. Teaching students to understand the text correctly, subtly, and deeply, and encouraging them to interpret it creatively, is one of the teacher's primary tasks in this work. Current methods have focused primarily on developing reading skills and have placed less emphasis on students' literary education. This situation has caused students to experience difficulties in analyzing written texts, and continues to do so today: understanding the meaning of the text, emphasizing the main idea, etc. The relevance of this issue led to its selection as the "Thematic Basis for the Development of a Program for written comprehension and presentation of the text." Our aim is to address the shortcomings of existing studies and create a new, modern curriculum for this course that meets current requirements: a) determining and defining reading methods for learning purposes in the process of consciously perceiving written text. b) generalization of experiences from reading for learning purposes in the formation of conscious written text perception. The practical aspect of the program is ensured at this stage by the development of learning, expressive reading, writing skills and abilities on a limited and carefully selected language material. This article is intended for teachers working with students who have taken Turkish in secondary education. It is designed for 45 hours of classroom work. The number of topics varies according to the number of hours devoted to practical Russian in the Department of Translation and Interpreting.

Keywords: Written comprehension and presentation of the text, Russian speaking skills, culture of speech, professional qualifications, Russian literary language

Giriş

Programın oluşturma çerçevesinde kavranması gereken eğitim materyali, sunumun doğrusal-konsantrik ilkesini varsayar. Mütercim ve Tercümanlık Bölümü'nün son sınıflarında Metnin Yazılı Algılama ve Açıklaması dersi öğretiminin temel amaç ve hedefleri dikkate alınarak materyal seçimi yapılmakta ve öğrencilerin iletişimsel ve bilişsel gereksinimleri göz önünde bulundurulmaktadır.

Rus dili alanında dil uzmanlığı edinme nihai hedefine giden yol, aşağıda belirtilen ara öğrenme hedeflerine odaklanmaktadır:

- öğrencileri yazılı olarak doğal iletişime hazırlamak;
- öğrencilere Rus dilini, kendi uzmanlık alanıyla ilgili bilgiyi edinme, genişletme ve derinleştirmenin yanı sıra mesleki niteliklerini bağımsız olarak artırmanın/yükseltmenin bir aracı olarak görmelerini öğretmek;
- öğrencilere Rus dilinin potansiyelini, dilsel ve sosyo-kültürel yetkinliklerini genişletmek için bir fırsat olarak ortaya çıkarmak;
- Rus edebi dilinin normlarına hakim olma becerilerini pekiştirmek ve geliştirmek;
- karmaşık profesyonel iletişim durumlarına (müzakereler, tartışmalar, vb.) hazırlanmak için konuşma becerilerini geliştirmek;
- yazılı iletişim kültürünün geliştirilmesi, iyi niyetli kişisel ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesine yönelik konuşma araçlarının öğretilmesi.

Bu programın oluşturulması, öğrencilerin doğal düşünceler, yaşamın mevcut gerçeklerine karşılık gelen tartışmalara katılma sürecine maksimum dahil edilmesine katkıda bulunan eğitim materyalinin tematik organizasyonuna dayanmaktadır.

Programın amaçları ise şu şekilde ifade edilebilir:

- öğrencilere metnin yazılı algılama ve açıklaması temellerini, çeviribilim alanında profesyonel faaliyet tekniklerini öğretmek;
- topluluk önünde konuşma becerisi (mesaj, rapor, tartışma, sunum) geliştirmek;
- bilgi edinmek amacıyla özel edebiyat okuma becerilerini geliştirmek;
- öğrencilere uzmanlık alanlarındaki edebiyatla ilgili özetleme, açıklama ve not alma temellerini tanıtmak;
- yayın ve yazışmaların hazırlanması için temel yazma becerilerini geliştirmek.

Öğrencilere metnin yazılı algılama ve açıklaması temelleri mesleki yönelimli materyaller üzerinde gerçekleştirilir.

1. Metnin yazılı algılama ve açıklaması dersi hedef ve amaçları

- Sunum tarzları ve yazılı çalışmalardaki hatalarla başa çıkabilme yeteneği;
- Özet, tez ve bilimsel raporların derlenmesi ve tasarımı;
- Dönem ödevleri ve bitirme tezlerinin uygulanması ve tasarımı;
- Özetleme ve açıklama becerilerinin edinilmesi;
- Bilimsel çalışmayı doğru bir şekilde değerlendirme ve inceleme veya geri bildirim yapma becerisi;
- Bilimsel bir arşiv oluşturma becerisi;
- Atıf kuralları bilgisi;
- Edebiyatla çalışma yeteneği. Kaynakça derlemesi;
- Metinleri tasarlama becerileri;
- Resmi iş tarzının öğrenilmesi, iş evraklarının hazırlanması (beyan, rapor, vekaletname, makbuz, senet, protokol vb.);
- Modern teknolojileri (Faks, E-posta, vb.) kullanarak iş yazışmaları ve dokümantasyon becerilerinin kullanılmasının öğrenilmesi.

1.1. Eğitim materyalinin tematik dağıtımı: Bilgi ediniminin kalite kontrolü

V. Yarıyıl

- Giriş dersi. Çeviri türleri. "Metnin analizi nasıl yapılmalı"?
- Dilbilgisi. Fiil. Dönüşlü fiiller. "Eğitim" metni. Metnin analizi.
- Yazılı çeviri. "Ailem" metni. Metnin Rusça'dan Türkçe'ye çevirisi ve analizi.
- Sanatsal çeviri. "Boş zamanlarımızı nasıl geçiriyoruz"? metni. Metnin çevirisi ve analizi.
- Çeviri yöntemleri. "Günlük rutinim" metni. Çeviri ve analiz.
- Öğrenilen materyalin tekrarı ve genelleştirilmesi. Kelime dağarcığı çalışması. Konuşma gelişimi üzerine ders, vb.

VI. Yarıyıl

- Çeviri yöntemleri: yazılı, ardıl, eş zamanlı/simültane.
- Kelimesi kelimesine çeviri. "Başarılı bir çevirmen hangi niteliklere sahip olmalıdır"? metnin çevirisi ve analizi.
- Birebir çeviri. "Planlarım" metni. Çeviri ve analiz.
- Serbest çeviri. "Yılın mevsimleri" metnin çevirisi ve analizi.
- Edebi çeviri. "Gelecekteki mesleğim tercümanlık" metni. Çeviri ve analiz.
- Öğrenilen materyalin tekrarı ve genelleştirilmesi. Kelime dağarcığı çalışması. Konuşma gelişimi üzerine ders, vb.

1.2. Ek materyal

Metin içerikleri

* Ailem

* Üniversitemiz

* Dairemiz

* Arkadaşlık

* Hobilerim

* Sevdiğim hayvan

* Kültürlü insan

* Türk halkının gelenek ve görenekleri

* Türk mutfağı

* Uzmanlık alanım

* Türkiye benim vatanım

* Türk milli bayramları vb. (K. Tahsin, 2020. ss. 7, 10, 14, 20, 29, 42, 51, 54, 57, 60).

Ayrıca hemen hemen her derste uzmanlık alanında diyaloglar ve öğrencilerin en sevdikleri kvest-dersler düzenlenmektedir.

1.3. Dersin içeriği

Ders, öğrencilere metnin yazılı algılama ve açıklaması temellerini öğretmeye, nitelikli profesyonel yazım, bilimsel özetleme ve açıklama tekniklerinde uzmanlaşmaya adanmıştır. Ders, metinle çalışmak için genel kabul görmüş yöntem ve gerekliliklere dayanan pratik bir yapıya sahiptir. Öğrencilere, metinden bilgi çıkarma tekniklerinde ustalaşmalarını sağlayan, ek açıklamalar, özetler, yazılı raporlar ve mesajlar şeklinde aktarım yollarını tanıtan kendi kendine eğitim yöntemini öğretmeye dikkat edilir. Bu ders sayesinde öğrenciler sadece kelime dağarcıklarını artırmakla ve yazılı anlama ve yazma becerilerini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda çalışma ve hayata uyumlarını da en üst düzeye çıkarabilirler. Söylenenlere ek olarak, metnin her bir seviyesinin derinliği, dilsel ve içeriksel değeri, şüphesiz metnin kalitesine bağlı olduğunu belirtmek önemlidir. İşte bu nedenle derslerde analiz için zaman içinde kendini kanıtlamış, örnek niteliğinde klasik metinler seçilmektedir. Mantıklı olarak, yazarın kişiliği ne kadar zengin, yaşam ve okuma deneyimi ne kadar çeşitli, dil duygusu ne kadar ince ve edebi sanatı ne kadar yüksekse, karşımızda o kadar mükemmel bir metin olacağını varsayabiliriz. "... Metin, bir şeyi yansıtan bilincin ifadesidir, gerçeği bir şekilde gören, anlayan ve bu bilgiyi belirli biçimlerde aktarmayı başaran yazarın kişiliğinin ifadesidir" (Stepanova, 2011, s. 15).

1.4. Dersin öğrenim çıktıları

- dilsel ve iletişimsel yetkinlik, profesyonel ifade edici okuma becerilerinin edinilmesi;
- öğrencileri çevirmen ve genel olarak, beşeri bilimler alanında profesyonel faaliyetlere hazırlamak;
- konuşma, okuma ve yazma, dinleme becerilerini tashih etmek;
- monolojik ve diyalojik konuşmasının geliştirilmesi, mevcut bilginin derinleştirilmesi;

– profesyonel Rusça konuşma becerisinin geliştirilmesi

1.5. Öğretim programının hedefleri

Eğitim görevleri: Rusça okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin pekiştirilmesi ve geliştirilmesi. Serbest iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi ve genel insani konulardaki düşüncelerinin yazılı olarak ifade edilmesi. Temel iş iletişim becerilerinin öğretilmesi. Temel konuşma becerilerinin oluşumu, günlük konuşma üslubundaki metinler, kurgu eserlerden uyarlanan metinler, kamusal ve bilimsel üslupdaki metinlerin materyalleri üzerinde öngörülmektedir.

İletişimsel görevler: Öğrencilerin monolojik konuşmalarının geliştirilmesi, basit ve detaylı planlar kullanarak kısa ve ayrıntılı bir biçimde anlatma ve yazma becerilerinin oluşturulması. Öğrencilerin diyalogik konuşmalarının geliştirilmesi, diyaloga katılma becerilerinin oluşturulması, konuşmanın desteklenmesi. Söylenenler, görülenler, duyulanlar hakkında kendi fikirlerini yazılı ve sözlü olarak ifade etmek, farklı türde sorular sormak (karşıt, alternatif, vb.).

1.6. Konuşma yeterliliği oluşturma araçları

Metnin, türünü tanımlayarak okunması, ana yapısal ve kompozisyonel bölümlerinin vurgulanması. Ek bilgileri içerecek şekilde metnin azaltılması ve genişletilmesi, detaylı bir planın hazırlanması. Gazetecilik konuşma tarzının çeşitli türlerindeki metinlerin (röportaj, not, vb.) yazılı ve sözlü analizi.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan iletişimsel yaklaşım şu anda dünyada en popüler olanıdır. İletişimsel yaklaşımın temel amacı, öğrencilerde konuşma yeterliliğinin oluşturulmasıdır. Yabancı dil kullanma durumunda “konuşma yeterliliği” kavramı, bir kişinin başkalarıyla iletişimi organize etme ve yürütme yeteneğini ifade eder. İnsanlar arasındaki iletişimin sağlanabilmesi için, gündeme getirilen konunun, kişiler tarafından iyi anlaşılması ve kısa sürede daha etkili bir çözüme ulaşılması gerekmektedir. Dilbilimciler tarafından iletişim alanında yapılan araştırmalarda, bir insanın yeteneğiyle ilgili olarak “iletişimsel yeterlilik” veya “konuşma yeterliliği” kavramları kullanılmaktadır. “Konuşma yeterliliği nedir?” I.A. Bijova konuşma yeterliliğini “dinleme, okuma, konuşma, yazma olmak üzere dört tür konuşma etkinliğindeki becerilerin geliştirilmesi” olarak görmektedir (Bijova, 2020, s. 32). Y. N. Yemelyanov konuşma yetkinliğini “bir kişinin yetenekleri ve sosyal statüsünün sınırları dahilinde belirli bir toplumda başarılı bir şekilde işlev görmesi için gerekli olan kişilerarası deneyimin, yani başkalarıyla etkileşim kurmayı öğrenmenin gelişim derecesi” olarak görmektedir (Yemelyanov, 1991, s. 51). Rusça derslerinde konuşma yetkinliğinin başarılı bir şekilde oluşturulması için en önemli pedagojik koşul, öğretmenin metodolojik becerisidir. U.U. Şamuratov ve D.B. Maşaripovaya göre, “Düşünme, eşleştirme, paylaşım, küçük gruplar halinde çalışmalar, tartışma, sorunların çözümü, tavsiye metinleri, proje, rol yapma oyunları” gibi aktif öğrenme etkinliklerini kullanarak öğrencilerin katılımını teşvik etmek ve etkileşimli öğrenmede kendi başlarına pratik alıştırmalar yapmalarına izin verilmesi çok önemlidir (Şamuratov, 2019, s. 101). Konuşma yeterliliğine hakim olmak, iletişim pratiği olmadan imkansızdır ve bu anlamda Rus dili derslerinde internet kaynaklarının, etkileşimli yöntemlerin, rol yapma tekniklerinin kullanılması vazgeçilmezdir.

1.7. Derslerin yürütülmesi

Profesyonel Rusça iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik hedef belirleme, yüksek kaliteli eğitim materyallerinin kullanımına odaklanmaktadır: uzmanlık alanı metinleri, bilimsel ve sosyo-politik literatür. Aynı zamanda günlük ve diğer sosyal açıdan önemli konuşma iletişim becerileri gelişmektedir.

Eğitim iki yönde gerçekleşir:

– ortak temel dilin geliştirilmesi;

– uzmanlık alanının mesleki yönelimli diline hâkim olmak.

Eğitim, öğrencilerin mevcut bilgilerine dayanarak yürütülür. Eğitim görevlerinin giderek artan karmaşıklık sırası kademeli olarak sağlanır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Program, “Eğitim”, “Üniversitemiz”, Uzmanlık alanım”, “Türkiye benim Vatanım”, “Türk halkının gelenek ve görenekleri”, “Türk mutfağı”, “Türk milli bayramları” vb. çeşitli konuşma konularını kapsamaktadır ve her biri tematik olarak belirlenmiş kelime dağarcığını yansıtmaktadır.

1.8. Öğrencilerin derse hazırlanması

İlk derste öğrencilere dilbilgisi konularının, metinlerin ve önerilen literatürün bir listesi dağıtılır.

Öğrencilerin şunları yapabilmeleri gerekir:

- dinledikleri bilgiler hakkında yazılı bir değerlendirme yapmak;
- metinlerden yeni bilgiler çıkarmak;
- farklı plan türleri yapmak;
- sosyo-politik ve profesyonel konularda sunum yapmak;
- Rusça ek literatüre başvurmak ve kelime dağarcıklarını bağımsız olarak zenginleştirebilmek.

Mütercim ve Tercümanlık bölümü öğrencilerine Rusçanın başarılı bir şekilde öğretilmesi, görsel didaktik materyallerin, çeşitli görsel-işitsel araçların yanı sıra bilgisayar teknolojisinin kapsamlı bir şekilde kullanılmasını gerektirir. Ayrıca, öğrenciler farklı türlerdeki eserlerle çalışabilmelidir, bu da onların edebiyat bilgisi ve kavramlarını geliştirmelerine olanak tanır.

Anlamli okuma "mantıklı" anlamına gelir. K. D. Uşinski bu konuyla ilgili şöyle yazmıştır: "Okuma hızı, anlama hızına göre gelişmelidir. Bir çocuk anlayabildiğinden daha hızlı okuyorsa, bilinçsizce okuduğu anlamına gelir. Okuma hızı, anlama becerisinin gelişmesiyle birlikte kendiliğinden gelecektir; ancak öğretimin başlangıcında yetersiz olduğu gibi zararlı da olabilir" (Uşinski, 1968, s. 37).

1.9. Bilgi derleme formları

Eğitimin farklı aşamalarında çalışma materyaline hakim olmanın sonuçlarını kontrol etmek için yazılı çalışma ve sözlü sınavlar öngörülmüştür.

1.10. Sınavlara hazırlık

Rus dili sınavlarında öğrenci şu bilgileri göstermelidir:

- yazım ve noktalama okuryazarlığı, ilgili kurallar bilgisi ve ayrıca program kapsamında Rus dili teorisi bilgisi (ses bilgisi, kelime bilgisi, kelime oluşumu vb.) bölümlerinden (birçok gramer konusu çapraz kesişir ve tüm eğitim aşaması boyunca pekiştirilir).

Sınavlara/Testlere hazırlık şunları içerir:

- gramer bilgisini çeşitli görevlere uygulama becerisi;
- öğrenilen materyal dahilindeki metinleri Rusçadan Türkçeye ve Türkçeden Rusçaya çevirme becerisi;
- planlar ve tezler yapmak;
- belirli konular hakkındaki düşünceleri yazılı olarak ifade edebilme yeteneği.

2. Metnin Yazılı Algılama ve Açıklaması

Metnin Yazılı Algılama ve Açıklaması, öğrencilerin hedef dilin çeşitli yapılarına hakim olmalarına yardımcı olmalı ve öğrenim süreci boyunca telaffuz becerilerini sürdürme fırsatı sağlamalıdır. Metnin Yazılı Algılama ve Açıklaması, öğretim ve eğitim aracı olarak hizmet eder, edebiyat ve dil edinimini kolaylaştırır ve aynı zamanda yazılı iletişim kültürünün önemli bir bileşenidir. Yaygın okuryazarlık nedeniyle yazının uygulama alanı da büyük ölçüde genişlemiştir. Sonuç olarak, yazı modern insanın hayatında bazen daha büyük bir rol oynamaya başladı. Modern insan yazı aracılığıyla, sesli konuşmaya kıyasla çok daha fazla bilgi edinir.

2.1. Yazı

Yazı, ses dilini ve ses konuşmasını tespit etmek için kullanılan insan yapımı bir yardımcı işaret sistemidir. Öte yandan yazı, sözlü konuşmayı sabitleme işlevini yerine getirirken bir dizi bağımsız işlev kazanan bağımsız bir iletişim sistemidir. Yazılı iletişim, insanoğlunun biriktirdiği bilgiyi özümseme fırsatı sağlar, insan iletişiminin alanını genişletir. Kitapları, halkların farklı dönemlerine ait tarihi belgeleri okuyarak tüm insanlığın tarihine, kültürüne dokunabiliriz. Eski Mısır, Sümerler, İnkalar, Mayalar gibi büyük medeniyetleri yazı sayesinde öğrendik (<https://studfile.net/preview/7842062/page:5/>, 2019, s.5).

Yazılı iletişimin temel işlevi, sözlü konuşmayı zaman ve mekân içinde korumak amacıyla sabitlemektir. Yazı, insanlar arasında doğrudan iletişimin mümkün olmadığı, zaman ve mekân açısından ayrı oldukları durumlarda bir iletişim aracı olarak hizmet eder. Teknik bir iletişim aracı olan telefonun gelişmesi yazının rolünü azaltmıştır. Faksın icadı ve internetin yaygınlaşması, mekânın aşılmasına ve tekrar yazılı iletişim biçimini etkinleştirmeye yardımcı olur.

2.2. Yazılı iletişimin temel özellikleri

Yazı dilinin temel özelliği, bilgiyi uzun süre saklayabilmesidir. Yazılı iletişim zamansal değil durağan bir alanda ortaya çıkar, bu da yazara konuşma üzerinde düşünme, yazılanlara geri dönme, metni yeniden düzenleme, kelimeleri değiştirme vb. fırsatı verir. Bu bakımdan, yazılı iletişim biçiminin kendine has özellikleri vardır. Yazılı iletişim, kullanımı kesinlikle standartlaştırılmış ve düzenlenmiş bir kitap dili kullanır. Cümledeki kelime sırası sabittir, ters çevirme (kelime sırasının değiştirilmesi) yazılı iletişim için tipik değildir ve bazı durumlarda, örneğin resmi iş üslubu konuşma metinlerinde kabul edilemez. Yazılı iletişimin temel birimi olan cümle, sözdizimi aracılığıyla karmaşık mantıksal ve anlamsal ilişkileri ifade eder. Yazılı iletişim görsel organlar tarafından algılanmaya yöneliktir, bu nedenle açık bir yapısal ve biçimsel organizasyona sahiptir: sayfa numaralandırma sistemi, bölümlere ayırma, paragraflar, referanslar sistemi, yazı tipi vurgusu vb. Karmaşık bir metne birden fazla kez dönmek, üzerinde düşünmek, yazılanları kavramak, metnin şu ya da bu bölümüne kendi gözlemlerinizle bakma fırsatı bulmak mümkündür.

2.3. Sözlü ve yazılı iletişim biçimleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar

Bilgi algımız, sözlü ve yazılı olmak üzere iki konuşma biçiminde gerçekleşir. Bilgi teknolojilerinin yaygınlaştığı çağımızda, her iki konuşma biçimi de birbiriyle iç içe geçmiş durumdadır. Her iki konuşma biçimi de hayatımızda büyük bir rol oynamaktadır. Her ikisi de eşit derecede önem taşımaktadır. Aynı başarıyla, herhangi bir yazılı metin yüksek sesle okunabilir ve sözlü bir metin çeşitli teknik araçlar kullanılarak kaydedilebilir. Sahneden veya TV ekranından seslendirilmek üzere tasarlanmış yazı türleri vardır. Aksine, edebi eserlerde “sözellik” altında üslup teknikleri yaygın olarak kullanılır: yazarın sözlü spontane konuşmanın doğasında bulunan özellikleri korumaya çalıştığı diyalojik konuşma, birinci şahısta monolojik akıl yürütme vb. Radyo ve televizyon uygulamaları, sözlü ve sesli yazılı iletişimin sürekli olarak bir arada bulunduğu ve etkileşim içinde olduğu (örneğin röportajlar) kendine özgü bir sözlü konuşma biçiminin yaratılmasına yol açmıştır. (Bubnova, Garbovskiy, 1991, ss. 5-6).

2.4. Yazılı ve sözlü iletişimin temeli

Hem yazılı hem de sözlü iletişimin temeli, Rus dilinin varlığının önde gelen biçimi olarak hareket eden, belirli normatif örneklerle yönelimin gerçekleştirildiği iletişim araçları sistemine bilinçli bir yaklaşım için tasarlanmış edebi konuşmadır. Bu bir iletişim aracıdır, normları örnek konuşma biçimleri olarak sabitlenmiştir, yani dilbilgisi sözlüklerinde, ders kitaplarında vb. kaydedilmiştir. Bu normların yaygınlaşması eğitim ve kültür kurumları, medya aracılığıyla kolaylaştırılır (Balahnina, 2011, s.8). Edebi konuşma, işlev alanında farklılık gösterir. Bilimsel eserler, gazetecilik eserleri, iş yazıları vb. onun temelinde yaratılır. Bununla birlikte, sözlü ve yazılı iletişim biçimleri bağımsızdır, kendi özelliklerine ve niteliklerine sahiptir. Her iki konuşma biçiminin benzerliği, edebi dilin temelini oluşturmasıdır. Dolayısıyla, her iki form da Rus dilinin genel kabul görmüş normlarına uymak zorunda kalmaktadır. Ancak sözlü anlatım biçimi, günlük konuşma diline bağlı olduğundan, yazılı anlatım biçimine göre normlaştırma ve düzenlemeden daha özgürdür. Uygulamadaki her iki biçim de, üretim, yönetim, eğitim, hukuk, sanat, kitle iletişim araçları vb. dahil olmak üzere insan yaşamının tüm alanlarına nüfuz ederek, önemleri bakımından yaklaşık olarak eşit bir yere sahiptir. Aralarındaki farklılıklar çoğunlukla ifade araçlarına indirgenir. Sözlü konuşma tonlama ve melodiyle ilgilidir, belirli bir miktarda ve “kendi” dil araçlarını kullanır, konuşma tarzına bağlıdır. Yazı, harfleri, grafik sembolleri, tüm üslup ve özellikleri, normallığı ve resmi organizasyonu ile daha çok kitap dilini kullanır (<https://studfile.net/preview/7516127/page:11/>, 2018, s.11).

3. Metnin Yazılı Algılama ve Açıklamasının Pratik Kullanımı İçin Gereksinimler

Not, bir makalenin, kitap bölümünün, broşürün, dersin vb. içeriğinin kısa ama tutarlı ve uyumlu bir açıklamasıdır. Notlar genellikle ana noktaları, en önemli gerçekleri, örnekleri, rakamları ve alıntıları içerir.

Ödevlerin tamamlanması (ders notları, ders kitabının belirli bölümleri, makaleler, vb.).

Tezler, yazarın konuşmasında geliştirmeyi, kanıtlamayı, savunmayı veya çürütmeyi amaçladığı, özlü bir şekilde oluşturulmuş temel düşünce noktalarıdır. Tezler iç mantıkla birbirine bağlanmalı, konuyu ve ifadenin ana fikrini tutarlı bir şekilde ortaya koymalıdır. Tezler, tıpkı not gibi bir tür özlü açıklamadır.

Rapor/bildiri (deneme), yazılı ve sözlü bir konuşma türüdür. Raporlar genellikle üniversitede öğrenilen konularla ilgilidir. Raporlardaki en önemli şey, bilginizi aktarabilmek, belirli bilgileri dinleyicilere iletebilmektir. Dinleyicilerin dikkatini raporun konusuna çekecek şekilde başlamak ve materyali, raporun ana fikirlerini sunmanın çeşitli yollarını kullanmak, parlak ve etkileyici örnekler çekmek, hazırlanmış şemaları, tabloları vb. göstermek çok önemlidir. Raporun sonu, yani sonuç bölümü de aynı derecede önem taşımaktadır. Sadece sonucun içeriğini önceden düşünmekle kalmamalı, aynı zamanda konuşma tasarımına, konuşmanızı özlü ve etkileyici bir şekilde sonuçlandırmak için kullanılabilecek kelimelere de dikkat etmek gerekir.

Kanıtların sistematik olarak ele alındığı bir deneme veya rapor yazma becerisi, önemli noktalar vurgulanır ve anlatılan bakış açısını destekleyen ayrıntılar verilir.

Ödevin tamamlanması (her öğrenci belirli bir konuda rapor hazırlar).

Derleme (Latince refero – bildirmek, haber vermek), konuyla ilgili bilimsel çalışma ve literatürün içeriğinin kısa yazılı özetidir. Derleme yapılırken makalenin, kitabın içeriği kısa da olsa çok daha detaylı bir şekilde anlatılır. Derleme, eserde hangi konuların veya sorunların gündeme getirildiğini ve bunların yazar tarafından nasıl çözüldüğünü, hangi bölümlerden oluştuğunu (örneğin, eser girişi, üç bölüm ve sonuçtan oluşur) ve hacminin ne olduğunu belirtir. Daha sonra çalışmanın her bir bölümünün içeriği kısa bir

biçimde ayrı ayrı belirtilir. Derlemlerin hazırlanması ön kelime bilgisi, yazım ve metodolojik çalışma gerektirir.

Derleme hazırlanmasına yönelik ödev.

Not (Latince – conspectus – genel bakış). Bir şeyin temel içeriğinin özeti. Ders Notları. Makalenin not almak.

Notların hazırlanmasına yönelik ödev.

Tezler (Yunanca – thesis – pozisyon/konum, onaylama/iddia) – temel ifadeler – ilkeler. Mantıkta kanıt gerektiren bir ifade.

Tezler, raporlar veya dersler hazırlanmasına yönelik ödev.

Alıntı (Latince cito – tanıklığa çağırmak). Bir metinden, eserden kelimesi kelimesine alıntı. Alıntı yapmak – atıfta bulunmak, (bir yazardan), bir şeyden (bir eserden) alıntı yapmak.

Alıntılarının doğru biçimlendirilmesine yönelik ödev.

Bibliyografi/Kaynakça (Yunanca – biblion – kitap ve ... grafik). Herhangi bir edebiyat türüyle ilgili kitap ve makalelerin listesi.

Bibliyografi hazırlanması üzerine ödev.

İş evraklarının oluşturulması. Resmi iş üslubu.

Resmi iş üslubu devlet işlemlerinden iş yazışmalarına kadar çeşitli belgeleri içerir. Bu üslubun temel özellikleri arasında netlik, doğruluk, mantıksallık ve sunumun vecazeti, materyalin özel düzenleme biçimleri yer alır. Resmi iş üslubu, kendine özgü kelime dağarcığı ve ifade biçimiyle karakterize edilmektedir (yaşamak yerine ikamet etmek, oturmak, insan yerine şahıs, kabul etmek yerine atamak, işe kaydetmek, izin vermek yerine izin sağlamak, vb.). Kelime oluşturma düzeyinde resmi iş üslubu, Devlet Pedagoji Üniversitesi, Meslek Okulu gibi karmaşık kısaltmaların yanı sıra, YÖK, ÖSYM, MİT, BAİBÜ vb. harf kısaltmalarıyla da karakterize edilir. Birçok belge için standart konuşma modelleri mevcuttur. Bu nedenle, resmi bir belge genellikle şemaya göre yapılandırılır: giriş, ana bölüm ve sonuç. İş evraklarının oluşturulması resmi iş üslubuna dâhildir (dilekçe, vekâletname, rapor, makbuz, tutanak, teyit mektubu, mektup-mesaj, bildirim mektubu, otobiyografi/özgeçmiş, referans, protokol, protokolden alıntı, vb.)

Çeşitli iş evraklarının hazırlanmasına yönelik ödev.

Sonuç

Sunulan çalışmada, gerekli tüm iletişim alanları ele alınmıştır. Bahsedilen alanlar öğrencilerin metnin yazılı algılama ve açıklaması hakkında önemli ve yararlı bilgileri edinmelerine yardımcı olacak sözcüksel konuları içerir. Buna ek olarak, onlar öğrencilerin günlük düzeyde nasıl iletişim kuracaklarını (örneğin, tiyatro, sinema, arkadaş ziyaretleri vb.), çeşitli sorunları tartışacaklarını, fikirlerini ifade edebileceklerini vb. öğretecektir. Programda çeviribilim alanındaki güncel eğilimler, sorunlar ve çözüm önerileri analiz edilmiştir. Odak noktası, çeviri teorisi ve pratiğindeki yeni yaklaşımlar, dijital teknolojilerin etkisi ve çevirmenin değişen yetkinlikleridir.

Çalışmada günümüzde, her iki konuşma biçiminin gerçekten de ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlı olduğu ve iç içe geçerek tam bir iletişim oluşturduğu sonucuna varılabilir. Hücresel iletişimin geliştirilmesiyle, insanlar hem sözlü hem de yazılı iletişim yoluyla telefonda iletişim kurma fırsatı buldular. İnternet teknolojisinin gelişmesiyle birlikte insanlar, kendi seçtikleri sözlü ve yazılı dil aracılığıyla iletişim kurarak zaman ve mekânı aşabilmektedir. Modern iletişimi yalnızca sözlü veya yazılı iletişim biçimleriyle hayal

etmek zordur – bu, kendinizi duyuların birinden (dokunma, koku alma, vb.) mahrum bırakmakla aynı şeydir.

Hızla değişen bir dünyada bilgiyi tam olarak algılamak, analiz etmek ve iletmek için her iki konuşma biçimine de eşit derecede ihtiyaç duyuyoruz. Eğer bunlardan herhangi biri mevcut değilse, icat edilmesi gerekmektedir.

Mütercim ve Tercümanlık bölümü'nün öğrencileri için sunulan metodolojik öneriler:

- konuşma melodisini "hissetme" yeteneğinin geliştirilmesi;
- Rus edebi dilinin telaffuz normlarına sıkı sıkıya uyulması;
- yazılı sunum kurallarına uyulması vb.;
- farklı bağımsız çalışma türleri:
- hem bireysel öğrenciler hem de grup çalışması için tasarlanmış bireysel ödevler;
- belirli bir konuda sözlü sunumların hazırlanması; – teorik materyalin özeti;
- uzmanlık alanındaki raporların, sunumların ve diğer yazılı eserlerin hazırlanması ve yazılması.

Öğrencilerin bağımsız çalışmaları, dil materyalini pekiştirmesi sözlü ve yazılı bilimsel konuşma için gerekli beceri ve yetenekleri geliştirmeye yönelik olmalıdır. Elde edilen sonuçlar ve yazılı çeviri öğretimi konularında sunulan pratik öneriler, diğer üniversitelerde de yazılı çevirinin öğretilmesinde başarıyla kullanılabilir.

Kaynakça

- Balahnina, V. Y. (2011). *Rus dili ve konuşma kültürü*. Amure Devlet Teknik Üniversitesi.
- Bijova, I. A. (2020). *Yabancı dil derslerde dilbilim ve konuşma yeterliliğinin oluşumu*. KAN.
- Bubnova, G., I. ve Garbovskiy, N. K. (1991). *Yazılı ve sözlü iletişim: Sözdizimi ve prozodi*. M. <https://studfile.net/preview/7516127/page:11/> (2018).
- İrkutsk Ulusal Araştırma Teknik Üniversitesi. (2019). <https://studfile.net/preview/7842062/>
- K. Tahsin, K. (2020). *Rusça-Türkçe çağdaş metin çevirisi*. Paragon Yayıncılık.
- Ojegov, S. İ. ve Şvedova, N. Y. (2003). *Rus dilinin açıklamalı sözlüğü*. Publishing House not identified.
- Stepanova, L. S. (2011). Modern okul öğrencilerin metin algısı sorunu üzerine. *Okulda Rus Dili*, (9), 15.
- Şamuratov, U. U. (2019). Okul eğitiminde etkileşimli öğrenme yöntemleri. *Avrupa Bilimi*, 5(47), 100-103.
- Uşinski, K. D. (1968). *Seçilmiş pedagojik eserler*. Prosveşeniye.
- Yemelyanov, Y. N. (1991) *Eşitlik diyalogunun öğretilmesi*. Leningrad Üniversitesi.